

הלכות חל המועד סימן תקמ

נמצא מאבד כל מה שבפית, (יד) וְלֹכֵד אֶת־רֵגְלָא וְכֹלְדָא שְׁלֵא יִכְוֵן מְלֹאכְתּוֹ בְּמוֹעֵד (ריב"ז דוחם): ה' מִתְּמַר לְבָנֹת (טז) מַעֲשֵׂה הַדְּיוּט אַבּוּס שְׁתֹּאכַל בּוּ בְּהִמְחָה: ו' יִמְתָּר לְבָנֹת (יז) מַעֲשֵׂה הַדְּיוּט (יח) אֲצִטְבָּא לִישָׁב אִי לִישָׁן עֲלֵיהּ: ז' (ט) סְתוּר וְכִירִים שְׁאִפְשָׁר שְׁיִבְשׂוּ וְנֹאפָה בְּהֵם בְּמוֹעֵד (יח) עוֹשִׂין, וְאֵם לֹא (יט) אֵין עוֹשִׂין אוֹתָם (וְהוּא הַדִּין עֲשִׂית קַדְרוֹת וְאַלְפִסִּין שְׂרֵי בְּכַתְּי פְּנֹא) (כ"י ספיק דמיך והמניד פ"ח), (כ) וּבִיּוֹן־רֶפֶךְ וּבִיּוֹן־רֶפֶךְ עֲבוּנִים עַל חֶרֶס שֶׁל תַּפּוּר וְעַל הַפִּירָה הַשְּׁפֵלָה שְׁלֵהֶם: ח' (כא) פְּנוּקְרִים (כב) אֵת הַרְחִים * וּבִמְוֹתֵיהֶם לָהֶם עֵין (פְּרוּשׁ, נֶקֶב שְׁעוּשִׁים בְּאֲמַעַצ הַרְחִים) (כג) וּמַעֲמִידִים אוֹתָם. (כד) לְוּבוּנִים אֲמַת־הַמִּים שֶׁל רְחִים, וְקוּצְצִים צִפְרָנֵי (כה) תַּחְמוּר שֶׁל רְחִים: ה' (כו) וְיִמְתָּר לְחֹדֵר סִפִּין בְּמוֹעֵד, וְסִפִּין (י) שְׁנֹשְׁבֵר בְּמוֹעֵד מְתָר (כח) לַעֲשׂוֹת אַחֲרָת (המניד פ"ח):

מ פתא דמי דהיה שם י וקדוש טוור קשב אבד דראש ורוב דמיד ב מוא דנבא ס שם ייא מוא דרב דהיה ע משק י וקדוש נבשים קנקת ח ס משנה שם הקמא קמא קדומא קל רב דהיה רב דהיה קמרא שם צ נבשים שם ק מירא רב דהיה שם

באר היטב

אם ראוי לאפות בו, ואם אינו ראוי לאפות בו ב"ל ג"כ דשרי, מ"א, ע"ש: (י) שְׁנֹשְׁבֵר. אפילו יכול להשאיל מחברו שרי, מ"א, וע"י סימן הקט סעיף קטן ב מש"ש:

שרי אם יש לחש לנכב, ואם לאו אסור, מ"א: (ב) אֲצִטְבָּא. נטר שמחברו לו רגלים בעין ספסל שלגו, מעשה הדיוט הוא, ט"ו: (ט) תפוד. וניל דאם הזמן קר מטר לעשות תפוד להחם הבית החרף

משנה ברורה

אסור: (יד) וְלֹכֵד מְתָר. ואפילו מעשה אמן, וכנ"ל בסעיף א [פמ"ג]: (טו) וְכֹלְדָא שְׁלֵא יִכְוֵן וְכוּ'. הינו, שלא התירו אלא בשבט מערב יום טוב לתקן, ולא במכונן להניח לתקן במועד: ה' (טז) מַעֲשֵׂה הַדְּיוּט. דכל דבר (יג) שאינו צורך אכל-נפש, אף-על-פי שהוא צורך המועד, לא התירו לעשות מלאכה כי אם בשני: ו' (יז) מַעֲשֵׂה הַדְּיוּט אֲצִטְבָּא וְכוּ'. הטעם פנוקר לעיל נטר שמחברו לו רגלים בעין ספסל שלנו, מעשה הדיוט היא [טור], ואפשר להחליקו ברהיטני מעשה אמן הוא [פמ"ג], והוא הדין לענין אבנים של בהמה הפל. וענין בטור, דלדעת הרא"ש אפילו אצטבא של אבנים מטר לעשות לישב עליו אם עושהו מעשה הדיוט, ורובו פרץ חולק על זה: ז' (יח) עוֹשִׂין. אפילו מעשה (ד) אמן, כיון שהוא צורך אכל-נפש. ואם תהא אפשר לו לעשות מערב יום טוב וכוון מלאכתו לעשותו במועד, נראה דאסור, וכדלקמן סוף סעיף ח בהג"ה, ענין שם במשנה ברורה: (יט) אֵין עוֹשִׂין אוֹתָם. כהא אסור (טו) אפילו מעשה הדיוט, כיון דלאו צורך מועד הוא. ואם הזמן הוא קר, מטר להעמיד (טו) תפוד-בית-החרף להסיק הכוח אפילו אם אינו ראוי לאפות בו, (ח) דהכל חולים אצל ענה. והוא הדין אם נשבר החלון בענין שאם לא יתקנו יושב בקר, גם כן מטר לתקנו [ח"א]: (כ) וּבִיּוֹן־רֶפֶךְ וּבִיּוֹן־רֶפֶךְ וְכוּ' הַשְּׁפֵלָה שְׁלֵהֶם. הינו הטיחה שעליהם בטיט כדי שישתמר המו, ומה שקבב ביון-רפך וביון-רפך נצה לומר, בין אפשר שייבש השפלה ובין לא אפשר שייבש עושי השפלה שלקח, (יח) משום דאפשר לאפות בתוכו אף-על-פי שלא נתבטשה השפלה שעליהן, כיון שעקר המפור והפירה נתבטשו: ח' (כא) גִּזְרִין וְכוּ'. שפשיהא חלקה ואין החשין יכולין לפרך מקורן אותה כדי שלא יהיה שנה כדי שיפרכו החשין חתוקה, ומטר אפילו בפתחת עין, אף דמעשה אמן הוא ובעלמא אף לצורך המועד מטר רק על-ידי שנוי, (יט) הָאָא שְׂרֵי בְּמַעֲשֵׂה אָמֵן, דחשיב בְּמַקְשִׁירֵי אֲכָל־נֶפֶשׁ: (כב) אֵת הַרְחִים. ואפילו (כ) בְּחֻדְשֵׁים מְתָר, כיון שהוא לצורך המועד: (כג) וּמַעֲמִידִים אוֹתָם. הינו, שמתקנים אותם יפה על עמדם כדי להשתמש בהם [הרא"ש]: (כד) וּבוּנִים אֲמַת־הַמִּים וְכוּ'. שְׁטוּחִין עַל־גֹּדֶה: (כה) תַּחְמוּר. הינו תחמור המנגל הרחם, דגהויל צפרניו מרעי לה ולא מצי למיזל על-גפה, וכל הינו משום דהוא לצורך המועד, וענין לעיל בסימן תקלו סעיף א: (כו) וְיִמְתָּר לְחֹדֵר וְכוּ'. הינו דמלאכת אכל-נפש הוא, (כז) מְתָר, ואפילו מעשה אמן, ואין צריך שנוי: (כח) שְׁנֹשְׁבֵר בְּמוֹעֵד. ומשמע דבנשבר קדם המועד אסור כיון דאינו אלא (כח) מכשירי אכל-נפש, ומוכח מהש"ז דכל זה הוא באם היה יכול לעשותו מערב יום טוב וכוון והניח המלאכה ליום טוב, (כט) אָבֵל אם לא פון, (ד) שרי: (כח) לַעֲשׂוֹת אַחֲרָת. ואפילו אפשר לו בשאלה (46) (מ"א וע"א):

שער הציון

(יג) פוסקים: (ד) רמב"ן ושאר פוסקים: (טו) ט"ו בריש סימן ושי"א: (יז) מְגִדְאֲבָהֶם וְאַלְהָה רְבָה ושי"א. וכתב בשלחן ערוך ע"י ש"ס דאפילו מעשה אמן שרי כהן כיון שהיא צריך לגוף האדם, ולענינה דעתו יש לענין זה, דלענין תחין של רבים שהוא גם כן צריך לגוף האדם, דעת הרא"ש שם להחמיר דדוקא מעשה הדיוט¹⁶, כמו שקבב הפנך-אברהם בריש סימן תקכ"ד, ואפשר משום דהכל חולים אצל ענה עדיף ספי, וצריך עיון: (יח) פְּנוּקְרִים: (יח) דמיב חיים ותמורה ופארמורדכי ופרימגדים כלם מסמימים לדינו של הט"ז ומשבים המיתה, ודלא כאלה רבה שרועה להתיר לעשות השפלה אף-על-פי שלא יהיה אפשר לאפות בתפוד [המעשה מערב יום טוב], וכן מצד דספין פתח-שלום, דמאי שקא טפלה מעצם המפור כיון שאינו לצורך המועד [פמ"ג]: (יט) בית-יוסף בשם הפוסקים: (כ) פוסקים: (כא) הָרָא ושארי פוסקים: (כב) ובאכל-נפש גופא שרי בכל פנא ואפילו בסתן מלאכתו במועד, וקדליל בריש סימן תקל"ג: (כג) וכן משמע מלבוש ואלה רבה ומאמר-מדיני, אלא דבטאמר-מדיני משמע דאם לא היה אנוס מלעשהו מערב-יום טוב אסור, ואינו מתיר, דקללא דאפשר לעשות ואי אפשר לעשות אינו אלא ביום טוב גופא, אבל בחל-המועד די לנו להחמיר בסתן מלאכתו כמדין לעשותה במועד, אבל אם לא פון אלא מתוך התעללותו נמשך דבר עד חל-המועד נראה דשרי¹⁷, וכן הוא לשון בתקנים פרק ז מהלכות יום טוב הלכה ד, ענין שם. וענין בלקוטי הרמב"ן שצריך שם בדינים אלו, ומכל מקום אין סתירה מדבריו לדברינו, שגם הוא אינו משהו חל-המועד לגמרי ליום טוב אלא על דרך יום טוב וקללא דמקשידי אכל-נפש מטר כבאכל-נפש גופא, אכל לא לאחמורי בחל-המועד באפשר לעשותו כמו ביום טוב. וענין שם שהביא מירושלמי שנטר לעשות אלפסין קדרות לקחלה אף-על-גב דביום טוב אסור לכלי עלטא פגאון זה, וכדמבאר בסימן תקט במשנה ברורה, ענין שם בריש הסעיף, ועל-כרחו דחל המועד קיל פנה מיום טוב, והכי נמי לענין זה. אחר פתחי זאת מצאתי לבעל שלחן ערוך ששים להחמיר באפשר לעשותו מערב-יום טוב, ודלא כשי"ו, ולא התיר בו אלא מעשה הדיוט, וע"י ציון: (כד) ובפרמגרים גאגם להחמיר בסיכוי שאפשר לו בשאלה, וקדמתי שאין להחמיר בו, ענין בריש"א פרק קמא שהתיר לעשות לקחלה ספיין ושפדין בחל-המועד בלי שום שנוי, ומכח דלא חש קלל לכתבא דאפשר בשאלה, וכן ברמב"ן ומדין משמע דבמקצת לא חשו בו פלל, וקמו שהתירו בירושלמי להסיק קדרות ואלפסין אף-על-גב דאפשר בשאלה, וכן הדין בהפיה בסעיף ז:

הלשמים, אבל אם באו גשמים ממש ועדן דולף בפתח, עושה ברכו, שאין אדם דר במועד בדירה סרוחה¹⁸, ועוד, שאין לך דבר האבד גדול מזה, עד כאן לשונו: * ופוקתים להם עין. ענין בבית-יוסף דרא"ש בשם הרמב"ד אסור בוה, וכן סתם הטור, ומכל מקום לדינא העתיק בשלחן ערוך להקל קדמה הרמב"ם, משום דהרב המניד הביא בשם הגאונים והרמב"ן להקל כזה: והצת קשה, דהרובו ויחם הביא דעת רב הפוסקים בהראב"ד:

באר הלכה

הלשמים, אבל אם באו גשמים ממש ועדן דולף בפתח, עושה ברכו, שאין אדם דר במועד בדירה סרוחה¹⁸, ועוד, שאין לך דבר האבד גדול מזה, עד כאן לשונו: * ופוקתים להם עין. ענין בבית-יוסף דרא"ש בשם הרמב"ד אסור בוה, וכן סתם הטור, ומכל מקום לדינא העתיק בשלחן ערוך להקל קדמה הרמב"ם, משום דהרב המניד הביא בשם הגאונים והרמב"ן להקל כזה: והצת קשה, דהרובו ויחם הביא דעת רב הפוסקים בהראב"ד:

הלכות הל המועד סימן תקמ

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה סדקים]

עושה כדרכו, שאין אדם דר במועד בדידה סרוחה¹⁸.

18) ובטעם הדבר שהתירו באופן זה אפילו מעשה אומן, אף שנחשב כמכשירי צורך הגוף שלא הותרו אלא במעשה הדיסט (כמבואר במשנה להלן (סי' טז)), ביאר הגר"נ קרליץ (חוט שני חול המועד עמ' רז) על פי דברי הרמב"ן (בפסקיו להלכות חול המועד) שצורך הגוף בעין זה שאין לאדם אפשרות בלעדיו, שהרי אין אדם דר בדידה סרוחה, הרי הוא כמו צורך אוכל נפש שהותרו מכשיריו גם במעשה אומן, וכמו שהתירו במשנה"ב לעיל (סי' תקלו ס"ק ב) לתקן צרכי רכיבה למי שלא מורגל בהליכה ברגליו למרחק, ומטעם זה גם התיר השו"ע לקמן (סי' תקמו ס"ה) לאשה לעשות תכשיטיה במועד, וכפי שהביא הביה"ל שם (סי' ד"ה בל) טעם הדבר מהריטב"א שמוותר גם בלא שינוי ואף בטירחה רבה, כיון שזה צורך הגוף והוא בעין אוכל נפש.

[משנ"ב ס"ק יח]

כיון שהוא צריך אקל-גשש¹⁴.

14) כלומר, מכשירי אוכל נפש, ובגדר מכשירי אוכל נפש כתב לקמן (סי' תקמא ס"ק ב), שכל דבר המכשיר את המאכל לאכילה, נחשב כמכשירי שמוותר לעשותו מעשה אומן, אבל דבר שאינו מכשירי לאכילה אף שהוא לצורך אוכל נפש, אינו מותר במעשה אומן, ולכן לא התיר השו"ע שם לעשות מצורות לדגים כי אם במעשה הדיסט.

ומטעם זה, אם התקלקלו בביתו המקור או המיקסר, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני חול המועד עמ' רכב) שאם צריך להם במועד מותר לתקנם אפילו במעשה אומן, שנחשבים כדברים המכשיריין לאכילה.

ואם התקלקלה מערכת התאורה בחדר שאוכלים בו, דעת הגר"נ קרליץ (שם) שאף שיכול לשבת לאור נרות, מימ כיון שיש אנשים שנחשב אצלם כישיבה בחושך, הרי זה כצורך אוכל נפש ומותר במעשה אומן אם אי אפשר במעשה הדיסט, ואם יכול לעבור לחדר אחר שיש בו תאורה, דעתו (שם) שיתכן שאסור לתקנו במעשה אומן, וכן אם התקלקל ברו המים במטבח, דעת הטרש"ז אויערבך (שש"ב פס"ו הע' טה) שאם יש ברו מים בחדר האמבטיה, קשה להתיר מלאכה גמורה לתקן את הברו שבמטבח מחמת הטירחה שבהעברת המים למטבח, אלא אם כן נוהג הוא להחמיר ולא לשחות מים מן האמבטיה, שאז מותר לו לתקן את הברו במטבח. ודעת הגר"נ אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תסט) שבין בחשמל ובין במים מותר לתקן אף על פי שיש לו חשמל ומים בחדר אחר, ורוצה לתקנם רק בכדי שיהיה לו נוח יותר.

ולענין טירחה יתירה במכשירי אוכל נפש, הביא לעיל (סי' תקלו ס"ק טו) שדעת הפמ"ג לאסור, ומהרמב"ן הביא שאין חילוק בזה בין אוכל נפש למכשירי אוכל נפש, ובשניהם מותר לטרוח אף טירחה יתירה, אכן, גם לדעת הרמב"ן חלוק רין המכשיריין מדין אוכל נפש עצמו, שבמכשיריין אם היה יכול לעשותם מערב יום

טוב וכיוון מלאכתו במועד אסור (כמבואר להלן (סי' כז) ובשעה"צ (סי' כב)), אבל אוכל נפש מותר להכין גם אם היה יכול להכינו קודם המועד (כמבואר בשו"ע לעיל (סי' תקלג ס"א)).

[משנ"ב ס"ק יט]

דקהל חולים אצל צנאה¹⁶.

15) ולא חילק בין ארצות קרות לשאינן קרות, אכן, לענין אמירה לנברי לחמם את הבית בשבת, כתב השו"ע לעיל (סי' רעו ס"ה) שבארצות הקרות אם הקור גדול מותר לימר לנברי לחמם את הבית אפילו לצורך גדולים, כיון שהכל חולים אצל צנאה.

ולענין תיקון מזגן בזמן החום, דעת הגר"נ קרליץ (חוט שני חול המועד עמ' רכג) שאין אומרים הכל חולים אצל החום, ולכן אסור לתקנו במועד, וכן מובא בשם הגר"א"ל שטיינמן (שלמי תורה חול המועד עמ' תתמט) שאף על פי שהחום קשה מן הקור, מימ אין זה חולי אלא צער בעלמא, ואסור לעשות מלאכת אומן לשם כך, אכן אם יש בבית מי שהחום מוזק לבריאותו, מותר, מאידך, דעת הגר"מ פיינשטיין והגר"ש אלישיב (ספר הזכרון מבקשי תורה חול המועד עמ' תסה-ג, ושם עמ' תע) שמוותר לתקן מזגן לצורך קירור הבית, כיון שזה מצרכי הגוף, ומימ בשם הגר"מ פיינשטיין מובא (שם), שיש להיזהר שלא יהיה הדבר באופן של זלזול במועד.

[שעה"צ ס"ק טז]

דעת הרא"ש שם להחמיר דדוקא מעשה הדיסט¹⁶.

16) אכן במשנה"ב לקמן (סי' תקמד ס"ק ה) פסק להתיר במרחץ של רבים לתקנו במעשה אומן לצורך המועד, ובשעה"צ שם (סי' ה) כתב שהמג"א הביא מהרא"ש שהתיר דוקא על ידי מעשה הדיסט, אבל המעיין ברא"ש יראה שמסקנת דבריו היא שמוותר גם מעשה אומן אם צריך לו במועד.

[שעה"צ ס"ק נג]

אף לא מתוך התצלותו (נפש מדבר צד הלי'מועד נדאה דש"ר¹⁷).

17) ואם היה יכול לעשות ענינו מכבר, והנחם על דעת שיעשם לאחר זמן ושכח, האם נחשב אונס או מזיד, ראה מה שכתבנו בזה במשנה"ב לעיל (סי' תקלח ס"ק ד).

[משנ"ב ס"ק נח]

אפילו אפשיך לו בשאקלה¹⁸.

18) אכן, לענין תיקון מרחץ במועד כשיכול ללכת לרחוץ במקום אחר, כתב בשעה"צ לקמן (סי' תקמד ס"ק ו) שלצורך יחיד אסור לתקנו במועד אפילו במעשה הדיסט, ואף שמבואר בשו"ע לקמן (סי' תקמו ס"ה) ובביה"ל שם (ד"ה כל) שצורך הגוף עצמו דותר גם בלא שינוי וגם כשיש בו טירחה רבה, וכמו שהותר לצורך אוכל נפש, כתב בשעה"צ שם שמימ כאן לא הותר לצורך יחיד כיון שיכול בלא מרחץ או לילך למקום אחר.

ואם יש לו סכין אחר אלא שרוצה להשתמש בסכין שנשבר, כתב הערוך השלחן (סי' שאסור לו לתקנו במועד כיון שיש לו אחר,

